

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕМИРЕВИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 27918/02)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

28 май 2009

ОКОНЧАТЕЛНО

28/08/2009

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото Демиреви срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Райт Марусте (Rait Maruste),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),
Здравка Калайджиева, *съдии*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на отделението*,
след обсъждане в закрито заседание на 5 май 2009 г.

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 27918/02) срещу Република България, подадена пред Съда на 7 декември 2001 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „Конвенцията“) от българските граждани г-н Демир Димитров Демирев и г-жа Радка Станева Демирева („жалбоподателите“).

2. Жалбоподателите се представляват от г-жа Н. Махмудиева, адвокат в Пловдив. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент – г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. На 19 септември 2006 г. председателят на Пето отделение решава да съобщи на Правителството оплакванията, произтичащи от продължителността на производството и липсата на ефективно средство за защита в това отношение. В съответствие с член 29 § 1 от Конвенцията също така е решено жалбата да се разгледа по същество, едновременно с разглеждането на нейната допустимост.

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО**

4. Жалбоподателите са родени съответно през 1940 и 1945 г. и живеят в Стара Загора.

5. На 12 юли 1992 г. дъщерята на жалбоподателите е намерена убита в дома ѝ в Казанлък. Местната следствена служба незабавно

започва разследване. На 14 август 1992 г. съпругът на починалата е обвинен в предумишлено убийство.

6. Разследването приключва през ноември 1992 г. и П. Б. е изправен пред съда. На първото заседание на Старозагорски районен съд, проведено на 15 февруари 1993 г., жалбоподателите се конституират като граждански ищци и подават иск за обезщетение за понесени неимуществени вреди. С решение от 25 юни 1993 г. съдът признава П. Б. за виновен и го осъжда на двадесет години затвор и обезщетение за гражданските ищци.

7. Жалбоподателите и П. Б. обжалват. Върховният съд, произнасящ се в дадения случай като апелативна инстанция, провежда две заседания през октомври и ноември 1993 г., а след това още две заседания на 11 септември и на 18 декември 1995 г. С решение от 13 март 1996 г. Върховният съд отменя решението на районния съд поради съществени процесуални нарушения по отношение събирането на доказателствата и връща делото на етап предварително производство.

8. Разследването приключва през април 1997 г. и окръжният прокурор на Стара Загора разпорежда П. Б. отново да бъде изправен пред съда. Съдията докладчик, на когото е разпределено делото в Старозагорския окръжен съд, приема, че указанията, дадени от Върховния съд, не са изпълнени и отново връща делото на прокурора през декември 1997 г.

9. С писмо от 12 януари 1998 г. следователят информира прокурора, че исканите следствени действия не могат да бъдат реализирани поради унищожаване или изчезване на някои веществени доказателства. Делото отново е изпратено на Старозагорски окръжен съд.

10. На 23 и 24 февруари обвиняемият иска отвод на всички съдии по делото с мотива, че тяхната безпристрастност е повлияна от факта, че той е подал иск срещу председателя на съда заради прекомерната продължителност на задържането му. Вследствие на това всички съдии си правят отвод и делото е изпратено на Върховния касационен съд, за да посочи друг компетентен съд. С определение от 12 март 1998 г. Върховният касационен съд разпределя делото на Пловдивския окръжен съд.

11. С определение от 23 април 1998 г. съдията докладчик от Пловдивския окръжен съд констатира, че указанията, дадени от Върховния касационен съд в решението му от 13 март 1996 г., не са изпълнени и че обвинителният акт съдържа пропуски. Той връща делото на прокурора и разпорежда извършването на експертиза, чиято задача е да изясни една от възприетите утежняващи квалификации, а именно, че смъртта е настъпила по особено мъчителен начин.

12. На 26 май 1999 г. делото отново е върнато на Пловдивския окръжен съд, който от своя страна го изпраща обратно на прокурора с мотива, че дадените указания не са изпълнени.

13. С определение от 23 юли 1999 г. прокуратурата се отказва от обвинението по отношение на квалификацията за особено тежки страдания и отново изпраща делото в съда.

14. Пловдивският окръжен съд провежда около двадесет заседания в периода между ноември 1999 г. и септември 2003 г. Девет от тях са отложени, без да се даде ход по същество, поради отсъствие на някой съдия или съдебен заседател, едно – поради неявяване на свидетели и експерти, едно – поради отсъствие на адвоката на обвиняемия и едно – поради отсъствие на адвоката на жалбоподателите.

15. С решение от 16 септември 2003 г. съдът признава П. Б. за виновен и го осъжда на седемнадесет години затвор, както и да заплати на всеки жалбоподател сумата от 13 000 български лева (BGN) ведно със законната лихва, считано от извършване на деянието. Обвиняемият, а след това и жалбоподателите обжалват.

16. Пловдивският апелативен съд насрочва шест заседания, три от които са отложени поради възпрепятстване на обвиняемия или на адвокатите му. С решение от 30 май 2005 г. апелативният съд потвърждава решението на по-долната инстанция, но счита, че следва да намали наказанието на седем и половина години затвор, тъй като продължителността на производството е надвишила „разумния срок“, предвиден в член 6 от Конвенцията.

17. Обвиняемият и жалбоподателите обжалват пред касационна инстанция. С решение от 10 юли 2006 г. Върховният касационен съд уважава исканията на жалбоподателите по отношение на неимуществените вреди, присъждайки на всеки от тях по 20 000 лева (около 10 200 евро), и потвърждава апелативното решение в останалата му част.

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

18. Жалбоподателите твърдят, че продължителността на производството е в нарушение на принципа на „разумния срок“, предвиден в член 6 § 1 от Конвенцията, който в приложимата си към случая част гласи следното:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения (...) има право на (...) гледане на неговото дело в разумен срок от (...) съд (...).“

19. Правителството не е представило становище.

А. Допустимост

20. Съдът констатира, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията. Той отбелязва също така, че то не е недопустимо на друго основание.

Б. По същество

21. Съдът отбелязва, че периодът, който трябва да се разгледа с оглед на член 6 § 1, е започнал на 15 февруари 1993 г. с конституирането на жалбоподателите като граждански ищци и е завършил на 10 юли 2006 г. с решението на Върховния касационен съд. Той е продължил следователно тринадесет години и почти пет месеца за три съдебни инстанции.

22. Съдът припомня, че разумната продължителност на едно производство се преценява с оглед обстоятелствата по случая и критериите, установени в практиката Съда, а именно: сложността на делото, поведението на жалбоподателите и на компетентните власти, както и интереса на засегнатите лица (вж., наред с много други, (*Фридлендер срещу Франция* (*Frydlender c. France* [ГК]), № 30979/96, § 43, ЕСПЧ 2000-VII).

23. Съдът счита, че конкретният случай, свързан с тежко убийство, е относително сложен, което обаче не оправдава една толкова голяма продължителност. В началото той отбелязва няколко забавяния по вина на властите: по време на разглеждането му от Върховния съд (1993 – 1996) по делото близо две години няма движение без някаква видима причина; между 1996 и 1999 г. делото четири пъти е връщано на следствието с мотива за пропуски или процесуални нарушения, които не са били коригирани; девет заседания на Пловдивския окръжен съд (1999 – 2003) са отложени поради отсъствие на членове на съдебния състав, което, като се вземат предвид интервалите между заседанията, е забавило производството с поне осемнадесет месеца.

24. Тези факти са достатъчни, за да стигне Съдът до заключението, че изискването за „разумен срок“ в случая не е спазено. Освен това Съдът отбелязва, че жалбоподателите не изглежда да са били причина за значителни забавяния.

25. Следователно е налице нарушение на член 6 § 1.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

26. Жалбоподателите се оплакват също от обстоятелството, че в България не съществува съд, когото могат да сезират с оплакване заради прекомерната продължителност на производството. Те се позовават на чл. 13 от Конвенцията.

27. Правителството не е представило коментар.

28. Съдът изтъква, че това оплакване е свързано с разгледаното по-горе и също трябва да бъде обявено за допустимо.

29. Той припомня, че член 13 от Конвенцията гарантира съществуването на средство в националното право, което позволява да се разгледа по същество едно „обосновано оплакване“, позоваващо се на Конвенцията, и предоставя подходящо обезщетение. За да бъде „ефективно“ по смисъла на член 13, средството, с което страната по делото разполага, за да се оплате от продължителността на дадено производство, трябва да помогне за предотвратяване на появата или продължаването на твърдяното нарушение или да осигури адекватна обезвреда за всяко нарушение, което вече се е случило (*Кудла срещу Полша (Kudła c. Pologne)* [ГК], № 30210/96, §§ 157 – 158, ЕСПЧ 2000-XI).

30. В конкретния случай, като взе предвид заключението си за прекомерната продължителност на производството, Съдът счита, че жалбоподателят е разполагал с „обосновано оплакване“, основаващо се на нарушение на член 6 § 1.

31. Съдът отбелязва, че Правителството не се е позовало на съдебна практика, а и Съдът не разполага с никакви данни, доказващи съществуването в българското право на средство, с което граждански ищец в наказателно производство да може да ускори хода на процедурата. Впрочем Съдът вече е констатирал в предишни дела срещу България отсъствието на вътрешноправно средство, позволяващо да се получи обезщетение в случай на прекомерна продължителност на производството (*Киров срещу България*, № 5182/02, § 80, 22 май 2008).

32. Следователно жалбоподателите в случая не са разполагали със средство за защита по отношение на оплакването си от прекомерната продължителност на производството. Ето защо е налице нарушение на член 13.

III. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

33. Жалбоподателите считат, че обстоятелствата в техния случай разкриват също така и нарушение на чл. 2 от Конвенцията, гласящ в относителната си част, както следва:

„Правото на живот на всеки се защитава от закона.“

34. Съдът припомня, че процедурното задължение, имплицитно произтичащо от чл. 2, е да бъде проведено ефикасно разследване, когато прибягването до сила е довело до смърт, дори и в това да не са замесени държавни служители (*Ангелова и Илиев срещу България*, № 55523/00, § 98, ЕСПЧ 2007-... ; *Перейра Енрикес срещу Люксембург* (*Pereira Henriques c. Luxembourg*), № 60255/00, §§ 55 – 56, 9 май 2006 ; *Менсън срещу Обединеното* (*Menson c. Royaume-Uni*) (реш.), № 47916/99, ЕСПЧ 2003-V). Разследването трябва да бъде от такова естество, че да позволи да бъдат изяснени обстоятелствата около фактите и да се идентифицират и санкционират отговорните лица (пак там).

35. В конкретния случай Съдът констатира, че наказателното разследване е образувано веднага след убийството на дъщерята на жалбоподателите и е проведено незабавно. Съдът обаче отбелязва, че след това съдебното производство е претърпяло значителни забавяния, във връзка с които той е констатирал нарушение на член 6 § 1. Съдът отбелязва също така, че това обстоятелство не е оказало влияние върху способността на разследването да доведе до идентифициране и наказване на отговорното лице, доколкото проведеното наказателно производство е приключило с осъждане на извършителя на деянието и с отпускане на обезщетение на жалбоподателите за понесени неимуществени вреди.

36. При тези обстоятелства Съдът счита, че фактите по случая не разкриват нарушение на процедурните изисквания на чл. 2 от Конвенцията. Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено съгласно чл. 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

IV. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

37. Съгласно чл.41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

А. Вреди

38. Жалбоподателите претендират 24 000 евро (EUR) за понесени неимуществени вреди.

39. Правителството намира претендираната сума за прекомерна.

40. Съдът счита, че жалбоподателите са понесли определени неимуществени вреди в резултат от установените нарушения. Като се произнася по справедливост, той присъжда им 6 500 EUR за неимуществени вреди.

Б. Разноски

41. Жалбоподателите претендират също така 2 500 EUR за разноски, направени в хода на производството пред Съда. Те представят договор за процесуално представителство, сключен с адвоката им, и справка за отработените часове – 50 часа общо при часова ставка от 50 EUR.

42. Правителството счита, че претендираната сума е прекомерна.

43. В съответствие с практиката на Съда всеки жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказал, че те са действително и по необходимост направени и са разумни по своя размер. В конкретния случай, като има предвид документите, с които разполага, и горепосочените критерии, Съдът счита за разумна сумата от 1 000 EUR за адвокатски хонорар и я присъжда на жалбоподателите.

С. Лихва за забава

44. Съдът счита за целесъобразно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка с добавени три процентни пункта.

**ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО:**

1. *Обявява* жалбата за допустима по отношение на оплакванията за прекомерната продължителност на производството и отсъствието на вътрешноправно средство за защита в това отношение, и за недопустима в останалата ѝ част;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията;

4. *Постановява*

а) ответната държава да заплати на жалбоподателите в рамките на три месеца от датата, на която решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат обърнати в български лева по курса, приложим към датата на плащането им:

- i. 6 500 EUR (шест хиляди и петстотин евро), плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени, за неимуществени вреди;
- ii. 1 000 EUR (хиляда евро) за разноси, плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателите;

б) след изтичане на горепосочения тримесечен срок до извършване на разплащането върху горните суми се дължи проста лихва в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, плюс три процентни пункта;

5. *Отхвърля* останалата част от претенцията за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 28 май 2009 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Съдебен секретар

Пеер Лоренцен
Председател